

Fullmaktsröstning i kammaren för Europaparlamentets ledamöter under graviditet och efter förlossning

Justitiedepartementet

Dokumentbeteckning

P10_TA(2025)0257

Celexnummer -

Fullmaktsröstning i kammaren för ledamöter under graviditet och efter förlossning – Europaparlamentets lagstiftningsresolution av den 13 november 2025 om ändring av den europeiska valakten, för att göra det möjligt för ledamöter att rösta i kammaren genom fullmaktsröstning under graviditet och efter förlossning (2025/2195(INL) –2025/0900(APP))

Sammanfattning

Den 13 november 2025 antog Europaparlamentet en lagstiftningsresolution med förslag till ändringar i akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, som utgör en bilaga till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976, med senare ändringar, den s.k. valrättsakten. Valrättsakten har samma rättsliga status inom unionsrätten som fördragen.

Förslaget innebär att det ska bli möjligt för ledamöter av Europaparlamentet att avge sina röster vid plenarsammanträden genom ombud under en begränsad period under graviditet eller efter förlossning. Syftet med förslaget är möjliggöra för mammalediga ledamöter av Europaparlamentet att fortsätta fullgöra sitt parlamentariska uppdrag.

Regeringen ställer sig bakom ambitionen att åstadkomma en förstärkt jämställdhet för ledamöter av Europaparlamentet. Regeringen anser samtidigt att det är viktigt att åtgärder för att stärka jämställdheten genomförs med beaktande av samtliga relevanta aspekter. Förslaget behöver dock analyseras närmare. Det är viktigt för regeringen att den grundläggande principen om

individuell och personlig röstning inte urholkas som en konsekvens av förslaget. Regeringen anser vidare att det finns anledning att analysera hur förslaget förhåller sig till redan gällande reglering om vakanser och ersättare.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Grundläggande bestämmelser om val till Europaparlamentet finns i valrättsakten. Regleringen i valrättsakten bygger i huvudsak på att valförfarandet ska följa nationella regler i varje medlemsstat men att vissa minimiregler behövs på EU-nivå. Den befintliga valrättsakten har samma rättsliga status inom unionsrätten som fördragen och ingår i det som brukar kallas EU:s primärrätt.

Rådet ska i enlighet med den nuvarande rättsliga grunden i artikel 223.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) med enhällighet fastställa nödvändiga bestämmelser om val av Europaparlamentets ledamöter enligt ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter godkännande av Europaparlamentet, som ska besluta med en majoritet av sina ledamöter. Ändringar träder i kraft efter det att de har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Utöver det nu aktuella förslaget finns ytterligare två förslag till ändringar i valrättsakten som inte är färdigbehandlade av rådet och parlamentet.

Den 11 november 2015 antog Europaparlamentet en resolution om reformen av vallagen i Europeiska unionen (2015/2035(INL)), se faktapromemoria 2015/16:FPM28. Efter förhandlingar med Europaparlamentet fattade rådet den 13 juli 2018 beslut (EU, Euratom) 2018/994 om ändring av valrättsakten. Ändringsbeslutet, som kompletterar den befintliga valrättsakten, ska godkännas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella krav. Medlemsstaterna ska därefter anmäla till rådets generalsekretariat när de förfaranden som är nödvändiga för godkännandet har slutförts. Beslutet träder i kraft dagen efter det att rådets generalsekretariat tagit emot den sista anmälan, vilket ännu inte skett. Sverige gav in sin anmälan i februari 2019.

Den 3 maj 2022 antog Europaparlamentet en lagstiftningsresolution med förslag till reform av Europaparlamentets valordning (2020/2220(INL) – 2022/0902(APP)), se faktagromemoria 2021/22:FPM95. Resolutionen innehåller förslag till en ny förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet och innebär att valrättsakten upphävs. Som en mindre del av förslaget föreslås bl.a. att ledamöterna tillfälligt får ersättas under mammaledighet, pappaledighet eller föräldraledighet eller vid ledighet på grund av allvarlig sjukdom av nästa sökande på den relevanta förteckningen för en period på 16 veckor som kan förlängas (artikel 27.7). Förslaget till reform av valrättsakten övervägs alltjämt och har ännu inte antagits. Det krävs ett enhälligt godkännande av rådet och ett godkännande av alla medlemsstater (artikel 223 i EUF-fördraget).

På europeisk och nationell nivå har diskussioner förts för att undersöka olika sätt för ledamöterna i Europaparlamentet att förena sina parlamentariska plikter med familjeansvar. Med beaktande av betänkandet från Europaparlamentets utskott för konstitutionella frågor (A10-0214/2025) antog Europaparlamentet den 13 november 2025 sin lagstiftningsresolution om ändring av den europeiska valakten, för att göra det möjligt för ledamöter att rösta i kammaren genom fullmaktsröstning under graviditet och efter förlossning.

1.2 Förslagets innehåll

Av artikel 6.1 valrättsakten följer att Europaparlamentets ledamöter ska rösta individuellt och personligen. De ska inte heller vara bundna av några instruktioner och ska inte ges bindande mandat. Tanken bakom principen om individuell och personlig rösträtt är att Europaparlamentets ledamöter direkt företräder unionens medborgare och att ett val av medborgarna skapar en unik, individuell och personlig koppling mellan ledamoten och institutionen. För att införa ett system med omröstning genom ersättare vid plenarsammanträden under en ledamots frånvaro behövs således en ändring i artikeln som reglerar den individuella och personliga rösträtten.

Förslaget innebär att artikel 6.1 valrättsakten ändras på så sätt att det blir möjligt för en ledamot av Europaparlamentet, som är gravid eller nyligen har fött barn, att ge fullmakt till en annan ledamot att rösta i hennes ställe under högst tre månader före barnets beräknade födelsedatum och under högst sex månader efter födseln.

Syftet med förslaget är att stärka bestämmelserna om mammaledighet för ledamöter av Europaparlamentet som önskar fortsätta att fullgöra sitt parlamentariska uppdrag. Europaparlamentet föreslår därför en riktad översyn av valrättsakten för att göra det möjligt för ledamöterna att, under graviditet och efter förlossning, delegera sin rösträtt i kammaren till en annan ledamot som de själva väljer. Europaparlamentet anser att denna reform kommer att göra det möjligt för ledamöterna att fullt ut utöva sina mandat under perioderna omedelbart före och efter att de blivit mödrar, vilket kommer att förbättra den institutionella rättvisan och inkluderingen i Europaparlamentet.

För närvarande kan kravet på personlig röstning innebära svårigheter för ledamöter som är gravida eller nyligen har fött barn att utöva sitt uppdrag, bl.a. med hänsyn till ökade hälsorisker, rörelsebegränsningar och utmaningar relaterade till barnomsorgsansvar. Syftet med förslaget är att erkänna dessa utmaningar och införa fullmaktsröstning som en lösning som balanserar behovet av aktivt politiskt engagemang med ledamöternas välbefinnande.

Europaparlamentet vill genom förslaget stärka den demokratiska dimensionen av valet till Europaparlamentet, förbättra Europaparlamentets funktionssätt och unionens styrning, göra Europaparlamentets arbete mer legitimt och effektivt, och sörja för en mer likvärdig status för unionens medborgare i samband med val. Åtgärder för balans mellan arbete och privatliv bör enligt Europaparlamentet bidra till jämställdheten genom att främja mödrars deltagande i politiken.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Val av ledamöter och ersättare till Europaparlamentet regleras i vallagen (2005:837). Däremot finns det i dag inte någon reglering i svensk rätt om omröstningsförfarandet i Europaparlamentet.

I valrättsakten regleras, utöver den personliga och individuella rösträttens utövande, även vakanta platser och hur dessa ska ersättas. Enligt artikel 13.1 valrättsakten ska en plats anses vakant om en ledamots mandat avslutas till följd av att ledamoten lämnar sitt uppdrag, avgår eller avlider under valperioden. Av artikel 13.2 valrättsakten följer att en medlemsstat ska vidta lämpliga åtgärder för att tillse att fylla en plats i parlamentet som blir vakant under den femåriga mandatperioden. Det behöver göras en noggrann analys av hur förslaget

förhåller sig till regleringen i svensk rätt om vakanser och ersättare. Förslaget bedöms förenligt med de svenska grundlagarna.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Förslaget bedöms preliminärt inte få några budgetära konsekvenser för statens eller EU:s budget.

Eventuella kostnader som förslaget kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95FiU5, rskr. 1994/95:67). Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten behöver finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF).

Europaparlamentet bedömer att förslaget bidrar till jämställdhet genom att främja mödrars deltagande i politiken. En närmare analys behöver göras av förslagets konsekvenser för jämställdhet.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen ser positivt på åtgärder som syftar till att åstadkomma jämställdhet för ledamöter av Europaparlamentet. Regeringen välkomnar ambitionen att skapa förutsättningar för ledamöterna att ta ut föräldraledighet eftersom det underlättar för enskilda att kandidera till Europaparlamentet och på så vis stärker demokratin. Regeringen avser att verka för att reglerna blir tydliga och ändamålsenliga samt att kostnaderna och den administrativa bördan begränsas. Regeringen avser att verka för att i förlängningen stärka förutsättningarna att fullgöra det parlamentariska uppdraget även för andra föräldralediga ledamöter än de som är gravida eller nyligen fött barn.

Den nu aktuella regleringen i valrättsakten bygger på den grundläggande principen om individuell och personlig röstning. Principen bidrar till att upprätthålla väljarnas förtroende för att valet av ledamöter till Europaparlamentet är legitimt. Regeringen anser att det är av stor vikt att principen inte urholkas och att åtgärder som förändrar regleringen är noggrant övervägda.

Regeringen anser vidare att det finns anledning att analysera hur förslaget förhåller sig till redan gällande reglering i valrättsakten om vakanser och ersättare.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter till Europaparlamentets förslag är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Det finns ännu inte några formella ståndpunkter till Europaparlamentets förslag.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats. Kommissionens och övriga medlemsstaters ståndpunkter är ännu inte kända.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 223 i EUF-fördraget. Europaparlamentet ska föreslå nödvändiga bestämmelser om val av dess ledamöter genom allmänna direkta val enligt en i alla medlemsstater enhetlig ordning eller i enlighet med principer som är gemensamma för alla medlemsstater. Rådet ska fastställa de nödvändiga bestämmelserna med enhällighet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter godkännande av Europaparlamentet. Bestämmelserna ska godkännas i medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Regeringen anser att grundläggande regler om Europaparlamentets ledamöter även fortsatt bör regleras huvudsakligen i unionsrätten. Förslaget, som innebär ändringar i en befintlig EU-rättsakt, avser frågor som rör Europaparlamentets organisation och arbetssätt. Förslaget bedöms därför förenligt med subsidiaritetsprincipen. De åtgärder som föreslås bedöms även nödvändiga för att uppnå det bakomliggande syftet, att öka jämställdheten för ledamöter av

Europaparlamentet. Att göra fullmaktsröstning möjligt för en begränsad grupp av ledamöter skulle vara en riktad åtgärd som endast kräver mindre ändringar av nuvarande reglering. Åtgärderna kan samtidigt medföra stor skillnad för den enskilda ledamoten. Förslaget bedöms därför förenligt med proportionalitetsprincipen.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget kommer att diskuteras i rådsarbetsgruppen för allmänna frågor. Rådsarbetsgruppens arbete med anledning av Europaparlamentets förslag har påbörjats med ett möte i november 2025. När förslaget har antagits av rådet ska det godkännas av Europaparlamentet och medlemsstaterna.

4.2 Fackuttryck och termer

- Valrättsakten:

Akten om allmänna direkta val av ledamöter i Europaparlamentet, EGT L 278, 8.10.1976, s. 5, ändrad genom rådets beslut 93/81/Euratom, EKSG, EEG om ändring av akten om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet, EGT L 33, 9.2.1993, s. 15, och rådets beslut 2002/772/EG, Euratom av den 25 juni 2002 och av den 23 september 2002, EGT L 283, 21.10.2002, s. 1.